

DRUGA KNJIGA DIJALOGA PAPE GRGURA O ČUDESIMA ITALSKIH OTACA

UVOD

Bio je muž časna života, milošću i imenom Benedikt – Blagoslovljen. Već od svog djetinjstva posjedovaše zrelost poput starca. Vladanjem je nadilazio svoje godine i svog srca nije prepuštao nikakvoj strasti. Dok je još živio na zemlji, gdje se mogao slobodno služiti vremenitim dobrima, odbaci od sebe svijet kao već uvenuti cvijet.

Rodom je bio iz plemićke obitelji u pokrajini Nursiji i u Rim poslan na više nauke. Videći da tim putem mnogi hrle u ponor poroka, nije još bio dobro ni položio nogu na prag svijeta i već ju je povukao, da ga se svjetska mudrost ne bi ni dotakla, te da ne bi i on kasnije pao u strašnu propast. Prekine stoga nauke, ostavi očinsku kuću i baštinu te, u želji da se sviđi samo Bogu, potraži stalež Bogu posvećena života. Udalji se, dakle, svjesno nepoučen i mudro neuk.

Za sva djela ovoga čovjeka nisam doznao, a ovo malo što ću pripovijedati znam odatle što su mi priopćila četiri njegova učenika: Konstantin, čovjek svake časti dostojan, koji ga je naslijedio u upravi samostana; Valentinijan, koji je mnogo godina bio na čelu lateranskog samostana; Simplicij, koji je kao treći poslije Benedikta upravljao njegovom zajednicom; i konačno Honorat, koji je još i sada na čelu samostana u kojemu je Benedikt isprva živio.

1. POGLAVLJE

POPRAVLJENA RAZBIJENA POSUDA

Kad je Benedikt, ostavivši nauke, već bio odlučio poći u pustinju, pratila ga je njegova odgojiteljica, koja ga je nježno ljubila. Pošto su stigli u mjesto što se zove Enfide, mnogo ih je čestitih ljudi zadržavalo te se zaustaviše kod crkvice sv. Petra. Tu je spomenuta odgojiteljica, da pročisti pšenicu, od susjednih žena posudila glineno rešeto, neoprezno ga stavila na stol i izašla. Dogodilo se da je posuda slučajno pala i razbila se u dva komada. Kad se odgojiteljica vratila, stade gorko plakati jer je opazila da je posuđena posuda pukla u dva dijela. Čim je pobožni i ljubazni mladić Benedikt vidio kako mu odgojiteljica plače, sažali se nad njezinom boli, uze oba dijela razbijene posude i stane se moliti u suzama. Ustavši s molitve, nađe kraj sebe posudu čitavu, tako da se na njoj trag napukline nije ni opažao. Ljubazno odmah utješi svoju odgojiteljicu donijevši joj posudu, što ju je bio razbijenu odnio, cijelu.

Za taj su događaj doznali svi stanovnici onoga mjesta i toliko se čuđahu da su tu posudu objesili na ulazu svoje crkve, neka svi suvremenici i potomci upoznaju s kako je velikom milosti mladić Benedikt bio započeo put savršenstva. Posuda je ondje mnogo godina stajala svima pred očima, a i u ova naša langobardska vremena još uvijek visi nad vratima crkve.

No Benedikt je više čeznuo da ga svijet kudi nego da ga hvali, i radije se trudio u radu za Boga negoli uzvisivao u ugodnostima ovoga života. Stoga potajno ostavi svoju odgojiteljicu, skloni

se u pusti kraj po imenu Subiaco, koji je od Rima udaljen po prilici četrdeset milja i gdje izvire mnogo svježih i bistrih vrela. Sva se ta voda ondje skuplja u prostrano jezero, koje se onda na kraju izljuje u rijeku.

Dok je Benedikt onuda vrludao, sretne ga neki monah imenom Roman i zapita ga kamo ide. Saznavši što želi, zadrži tajnu za sebe i pruži mu pomoć. Preda mu također i ruho Bogu posvećena života i posluži mu koliko je mogao. Božji se, naime, čovjek – došavšina ono mjesto – skloni u vrlo tijesnu špilju i ondje ostanetri godine, a da nitko od ljudi, osim monaha Romana, nije za njega znao.

Ovaj je Roman prebivao nedaleko u samostanu pod pravilom opata Deodata. U dobroj se namjeri za koji sat prikrađao od očiju toga svog oca i u stanovite dane donosio Benediktu kruh što ga je sebi otkidao s ustiju. Iz Romanova samostana nije bilo nikakva puta do one špilje, jer se nad njom dizala visoka litica. S te je onda litice Roman običavao vrlo dugim konopcem spuštati kruh o koji bi vezao maleno zvonce kako bi na njegov glas Božji čovjek saznao kad mu Roman donosi kruh te izašao i prihvatio ga. No stari je neprijatelj jednom zavidio na ljubaznosti, a drugome na okrepi, te se jednog dana, vidjevši kako kruh silazi, baci kamenom i razbi zvonce. Roman ipak nije prestao Benediktu pomagati na zgodan način.

Napokon je svemogući Bog htio i da Roman otpočine od truda i da Benediktov život stavi ljudima za uzor, kako bi svijetlio kao svjetiljka postavljena na svijećnjak da svijetli svima koji su u Božjoj kući (usp. Mt 5.15). Zato se Gospodin dostojao objaviti nekom svećeniku koji je podalje prebivao i na blagdan Uskrsa sebi spremao jelo, te će mu: "Ti sebi pripravljaš slasno jelo, a moj se sluga na onom mjestu muči glađu." Ovaj odmah ustane i na sam uskrсни blagdan ode na ono mjesto s jelom što ga je bio sebi priprazio. Božjeg je čovjeka tražio po strmim gudurama, po dubokim uvalama i dolinama, dok ga ne nađe sakrivena u špilji.

Pomolivši se, sjeli su zajedno i u razgovoru hvalili svemogućeg Gospodina. Nakon slatkog razgovora o nebeskom životu reče svećenik koji je bio došao: "Ustani, blagujmo, danas je Uskrs!" Njemu će Božji čovjek: "Doista je za me Uskrs kad mi je bilo dano da te ugledam." Toliko je, naime, bio odijeljen od ljudi te nije ni znao da se toga dana slavi Uskrs. No časni svećenik opet ustvrdi: "Zaista je danas blagdan Gospodnjeg uskrsnuća i ne pristoji se postiti. Stoga sam amo i poslan da darove svemogućeg Gospodina blagujemo zajedno." Tako su hranu pojeli slaveći Boga. A kad su dovršili obrok i razgovor, svećenik se vrati svojoj crkvi.

U isto doba nađoše i pastiri Benedikta sakrivena u špilji. Ugledavši ga u šikari odjevena kožama, mislili su da je kakva životinja. No upoznav u njemu slugu Božjega, mnogi od njih promijeniše svoju divlju ćud u pobožni život milosti. Tako su svi po okolnim mjestima doznali za njegovo ime i počeli ga od onoga vremena posjećivati. Dok su mu oni donosili tjelesnu hranu, za uzvrat od njegovih usta u svojim srcima odnašahu hranu života.

2. POGLAVLJE

SVLADANA TJELESNA NAPAST

Jednog dana, kada je Benedikt bio sam, pristupi k njemu napasnik. Mala crna ptica, koju obično zovemo kos, stane mu oblijetati oko glave i vrzmati mu se pred licem tako da ju je mogao uhvatiti rukom da je to svetac htio. No on učini znak križa i ptica odleti. Netom se ptica udaljila, napadne ga toliko tjelesna napast kakvu sveti čovjek prije nikada nije bio osjetio. Naime, zli duh predoči njegovoj misli neku žensku osobu, koju je nekoć bio vidio, i tom predodžbom u

duši Božjeg sluge raspiri toliku vatru da se plamen strasti jedva mogao ugasiti u njegovim prsima. Skoro svladan napašću već je naumio ostaviti pustinju. Tada, naglo taknut od Božje milosti, opet dođe k sebi i ugledavši blizu gusti grm trnja i kopriva, skine sa sebe ruho te se bez odijela baci na oštro trnje i ljute koprive. Tu se tako dugo valjao dok mu nije bilo izranjeno cijelo tijelo.

Na taj je način ranama tijela izliječio ranu duše, jer je strast pretvorio u trpljenje i žestokom boli, spasonosno kaznivši tijelo, ugasio je nutarnji grješni plamen. Grijech je svladao time što je izmijenio vatru. Od tog je vremena, kako je kasnije sam govorio učenicima, tjelesna napast u njemu bila tako svladana da takvo što nije više ni najmanje osjećao.

Nakon ovoga počеше mnogi ostavljati svijet i htjeti u njegovu školu. Slobodan od poroka i napasti, sad je s pravom postao učiteljem kreposti. Kako je i po Mojsiju (Nu 8.23–25) zapovjedbno da leviti od dvadeset i pet godina služe, a pedesetom godinom postaju čuvari posuda.

Petar: Navedeno mjesto ponešto shvaćam, ali te molim da mi ga još bolje rasvijetliš.

Grgur: Jasno je, Petre, da su u mladosti tjelesne napasti žestoke, a nekako od pedesete godine stišava se žestina tijela. Svete su pak posude duše vjernika. Dok su, dakle, izabrani sami napastovani, treba da slušaju i služe, te se umaraju u poslovima i naporima. A kad se duša s vremenom smiri, tada postaju čuvari posuda, to jest učitelji duša.

Petar: Sviđa mi se, priznajem, što kažeš. A kad si mi otkrio tajnu navedenog mjesta, molim te, nastavi, kako si započeo, o životu onoga pravednika.

3. POGLAVLJE

ČAŠA RAZBIJENA ZNAKOM KRIŽA

Grgur: Kad je odstupila napast, Božji je čovjek, poput zemlje od trnja očišćene i obrađene, davao obilatiji rod u njemu usađenih kreposti. Glas tako izvrsna života učinio ga je čuvenim.

Nedaleko odatle bio je samostan kojemu je bio umro opat. Čitava samostanska zajednica dođe k časnom Benediktu i mnogo ga molila da im postane starješinom. On ih je dugo odbijao te im napovjedi da se neće moći složiti s njihovim životom. No svladan molbama napokon prista. Tada je u onom samostanu počeo paziti na obdržavanje redovničkog života, tako da nitko nije smio, kao prije, nedopuštenim se činima sklanjati s redovnog puta nadesno ili nalijevo. Od njega preuzeta braća stadoše najprije sama sebe ludo kriviti i optuživati što su ga isprosili sebi za starješinu. Njihova se, naime, zloća spotala o njegovo pravilno vladanje.

Pošto su vidjeli da im pod njim ono što je bilo zabranjeno više nije dopušteno, i kad im se nije dalo promijeniti običaje, jer im je zastarjelim duhom bilo teško shvatiti nove zbilje, kao što je uvijek život dobrih težak ponašanju zlih, stadoše nešto smišljati za njegovu smrt. Dogovoriše se dakle i pomiješase otrova u vino. Kad su po samostanskom običaju čašu sa smrtonosnim napitkom donijeli pred opata na blagoslov, Benedikt podiže ruku i učini znak križa. Na to se čaša, što su je malo podalje držali, razbi kao da je čašu pogodio ne križem nego kamenom. Božji je čovjek odmah shvatio da je u njoj morao biti smrtonosan napitak, kad nije mogla podnijeti znak života. Ustavši istog časa, blaga lica i mirne duše progovori sakupljenoj braći: "Neka vam se smiluje svemogući Bog, braćo! Zašto ste htjeli ovo učiniti? Nisam li vam

napovjedio da se vaš i moj život ni najmanje ne slažu? Idite i tražite sebi opata po svojoj čudi, jer nakon ovoga mene više nikako ne možete imati."

Tada se vratio na mjesto svoje obljubljene samoće i sam je bio sa sobom pred očima Svevišnjeg gledaoca.

Petar: Nije mi posve jasno što znači prebivao je sam sa sobom.

Grgur: Da je svetac htio i dalje voditi one koji su se bili dogovoreno proti njemu pobunili, možda bi bio iscrpio svoju snagu i izgubio mirnoću, a njegove bi se oči bile odvratile od svjetla višeg promatranja. Svaki se dan umarajući s tim nepopravljivcima, manje bi se bio brinuo za sebe i možda bi se bio izgubio, a njih ne bi bio pridobio. Kad god, naime, s prevelikim zanimanjem mislimo na nešto, izađemo izvan sebe; ostajemo isti, ali nismo sami sa sobom. Ne vidimo same sebe, jer lutamo za drugim stvarima. Zar ćemo reći da je bio sam sa sobom onaj koji je otišao u daleku zemlju, rasuo primljeni dio, stupio u službu nekog građanina one zemlje, pasao svinje, koje se hranile rogačima, a on gladovao? No kad je kasnije stao misliti na dobra koja je izgubio, o njemu je zapisano: "Tada dođe k sebi te reče: Koliko najamnika mog oca obiluje kruhom, a ja ovdje skapavam od gladi!" (Lk 15.17). Da je prije bio sa sobom, od kuda bi bio došao k sebi?

Stoga sam dakle kazao daje onaj časni čovjek prebivao sam sa sobom jer je neprestano pazio sam na sebe, sebe uvijek gledao pred očima Stvoritelja, sveudilj se ispitivao i oko svoga duha nije skretao sa sebe.

Petar: Što onda znači ono što je zapisano o apostolu Petru? Kad ga je naime anđeo izveo iz tamnice, došao je k sebi i rekao: "Sada znam da je uistinu Gospodin poslao svog anđela da me izbavi iz Herodove ruke i od svega što je očekivao židovski narod" (Acts 12.11).

Grgur: Na dva načina, Petre, izlazimo izvan sebe: ili se niskim mislima snizujemo ispod sebe ili se milošću višeg promatranja uzdignemo iznad sebe. Tako je onaj koji je pasao svinje, lutanjem misli i nečistoćom bio pao ispod sebe; onaj koga je anđeo oslobodio, bio je uzdignut duhom i nalazio se doduše izvan sebe, ali iznad sebe. Oba se dakle vratiše k sebi: izgubljeni sin kad se iz zablude vratio u svoje srce, a apostol kad se s vrhunca promatranja spustio k običajnom promatranju kakvo je imao prije. Časni je dakle Benedikt u onoj samoći prebivao sam sa sobom ukoliko je svoje misli zadržavao u sebi, a kad bi ga žar višeg promatranja podigao visoko, bez sumnje je sama sebe ostavljao pod sobom.

Petar: Sviđa mi se što kažeš. No, reci mi, molim te, je li bilo pravo što je ostavio braću za koju se jednom bio zauzeo?

Grgur: Po mom mišljenju, Petre, valja zlo strpljivo podnositi ondje gdje se nalazi i nekoliko dobrih kojima se može pomoći. No kad od dobrih nema nikakva ploda, onda je katkada trud sa zlima suvišan, pogotovo ako se u blizini pruža prigoda gdje se za Boga može više učiniti. Koga da svetac ostane čuvati kad je vidio da ga svi jednodušno progone? Jer neću prešutjeti što se često događa u duši pobožnih: kad vide da im je trud bez ploda, presele se na drugo mjesto gdje će imati truda s plodom. Tako je postupao onaj izvrsni propovjednik koji "je želio umrijeti i biti s Kristom" i kojemu je "život bio Krist, a smrt dobitak" (Phil 1.21-23). On nije samo sam tražio bojeve s mukama nego je i druge oduševljavao da ih podnose. Kad je pak u Damasku bio progonjen (usp. Acts 9.24), htio je da ga potajno o užetu spuste u košari samo da uteče preko zidina. Zar ćemo onda reći da se Pavao bojao smrti, o kojoj kaže da iz ljubavi prema Kristu za njom čezne? Pošto je vidio da je ondje mnogo truda, a malo ploda, sačuvao se je za trud s plodom. Junački Božji borac nije htio da ga zatvore u tamnicu, nego je potražio otvoreno

bojište. To je bio slučaj i s časnim Benediktom, kako ćeš brzo doznati želiš li dalje slušati. Nije toliko tvrdokornih ostavio koliko je duša, na drugim mjestima, uskrisio od duhovne smrti.

Petar: Tako je kako učiš. Svjedoči to i jasan razlog i navedeni primjer. No molim te da opet nastaviš pripovijedanje o životu tolikog oca.

Grgur: Dugo je svetac prebivao u onoj osami i napredovao u krepostima i znakovima svetosti. S vremenom ih se na onom mjestu sakupilo mnogo da služe svemogućem Bogu, tako da je ondje pomoću svemogućeg Gospodina Isusa Krista podigao dvanaest samostana. U njima je svakom opatu dodijelio dvanaest monaha, a uza se zadržao nekolicinu koju je htio još odgajati.

U to vrijeme počеше k njemu dolaziti bogobojazni rimski plemići i davati mu svoje sinove da ih odgoji za svemogućeg Boga. Između ostalih, Ekvicij mu preda svoga nadobudnog sina Maura, a Tertul Placida. Mladi se Mauro odlikovao dobrim ponašanjem i već je zarana postao pomoćnikom svog učitelja, a Placid je još bio u djetinjim godinama.

4. POGLAVLJE

LIJEK ZA RASTRESENA MONAHA

U jednom je od tih samostana, što ih je tu uokolo sagradio, bio monah koji nije mogao ustrajati u molitvi. Netom bi braća kleknula da razmatraju, on bi izlazio van i u svojoj se rastresenosti bavio zemaljskim i prolaznim stvarima. Kad ga je njegov opat više put uzalud opomenuo, dovede ga k Božjem čovjeku, koji ga također vrlo oštro ukori što se tako ludo ponaša. Vrativši se u svoj samostan, jedva se dva dana držao opomene Božjeg čovjeka, već je trećeg dana opet upao u svoj stari običaj te se za vrijeme molitve skitao. Onaj je opat javio to Božjem sluzi, koji reče: "Ja ću doći i sam ga izliječiti." Kad je Božji čovjek došao u onaj samostan, vidio je, netom su se braća u određeni sat po svršenoj psalmodiji posvetila tihoj molitvi, kako neki crni dječak za rub odijela poteže van onog monaha koji nije mogao ustrajati u molitvi. Tada će Benedikt tiho Pompejanu, opatu samostana, i Božjem sluzi Mauru: "Ne vidite li tko onoga slugu vuče van?" Oni odgovoriše: "Ne." A on im reče: "Molimo da i vi vidite za kim onaj monah ide." Dva su dana molili i monah je Mauro vidio, ali Pompejan, opat onog samostana, nije mogao vidjeti. Drugi dan po svršenoj molitvi Božji čovjek izađe iz bogomolje i nađe onog monaha vani te ga zbog sljepoće njegova srca udari šibom. Od onog dana crni dječak nije više smetao tom monahu, koji je nepomičan ostajao na razmatranju. Tako se stari neprijatelj nije više usudio svladavati njegovu namisao, kao da je sam bio udaren šibom.

5. POGLAVLJE

VODA IZ LITICE NA VRHU GORE

Tri su od onih (12) samostana bila sagrađena na vrhu gore, pa je braći bilo vrlo teško neprestano silaziti k jezeru po vodu, to više što je silazak po strmoj strani bio spojen sa strahomi opasnošću. Stoga se braća onih triju samostana okupiše, dođoše k Božjem sluzi Benediktu i rekoše: "Mučno nam je svakog dana silaziti k jezeru po vodu i zato bi bilo potrebno da se naši samostani presele s onog mjesta." On ih ljubazno utješi i otpusti. Iste se noći s gore sa spomenutim malim Placidom popne na liticu one gore i ondje se dugo molio. Kad je svršio molitvu, za znak položi

na ono mjesto tri kamena jedan povrh drugoga i vrati se u svoj samostan, a da to nije nitko opazio.

Drugi put su ona braća opet došla k njemu zbog vode, a on im reče: "Idite i malo izdubite onu liticu na kojoj nađete tri kamena jedan nad drugim. Svemogući Bog može proizvesti vodu i na vrh gore da vas oslobodi od tako mučna puta." Oni odoše do litice koju im je označio otac Benedikt, i nađoše ju već vlažnu. Kad su u njoj iskopali malu jamu, ta se odmah napuni vodom koja je provrela tako obilato da još i sada teče s vrha one gore u dolinu.

6. POGLAVLJE

ŽELJEZNO SE ORUĐE IZ DUBOKE VODE VRATILO NA DRŽAK

U ono vrijeme dođe neki Got, siromah duhom, da se posveti Bogu, a Božji ga čovjek Benedikt primi vrlo rado. Jednog dana zapovjedi da mu dadu željezno oruđe slično srp, koje se zato zove "falcastrum", da isiječe šikarje s nekog prostora gdje se ima napraviti vrt. Mjesto što ga je Got trebao pročititi, ležalo je uz samu obalu jezera. Kad je Got stao svom silom kidati gusto šikarje, odleti mu oruđe s drva i padne u jezero uprav na mjestu gdje je voda bila vrlo duboka i nije bilo nade da će se opet naći. Izgubivši oruđe, Got tresući se potrči k monahu Mauru i prijavi štetu koju je počinio te obavi zadovoljštinu za svoju krivnju. Monah Mauro priopći to odmah i Božjem sluzi Benediktu. Čuvši to Božji čovjek, pođe k jezeru, uze držak iz Gotove ruke i baci ga u jezero. Nato željezo ispliva i vrati se na držak. Svetac odmah vrati oruđe Gotu s riječima: "Evo ti ga, radi i ne budi žalostan."

7. POGLAVLJE

MAURO HODA PO VODI

Dok je nekog dana časnici Benedikt bio u ćeliji, spomenuti dječak Placid, jedan od svećevih monaha, pođe zgrabiti vode s jezera. S neopreznosti pusti u vodu vrč što ga je imao u ruci, a za njim i sam padne u jezero. Uskoro ga zahvati val i ponese s brijega na dubinu koliko se moglo dobaciti strelicom. Istog časa to ugleda Božji čovjek u ćeliji i odmah pozove Maura: "Brate Mauro, trči, onaj je dječak što je otišao po vodu, pao u jezero i već ga val nosi daleko! Čudno i poslije apostola Petra nečuvano!" Zamolivši i primivši blagoslov, Mauro po zapovijedi svog oca brzo ode i, misleći da ide po zemlji, potrči po vodi do onog mjesta kamo je val bio zanio dječaka, uhvati ga za kosu i ponese brzo natrag. Kad je stupio na suho, dođe k sebi, pogleda iza leđa i uvidi da je hodao po vodi. Začudi se i prestraši kako je izveo što se inače ne bi nikad usudio poduzeti. Vrativši se k ocu, ispriповjedi mu događaj. Časni Benedikt nije to pripisivao svojim zaslugama nego poslušnosti Maurovoj. Ovaj je naprotiv govorio da se to dogodilo na samu očevu zapovijed i da je svjestan kako on nema te sile kada je ono izveo ne znajući što čini. U tu se prijateljsku prepirku uzajamne poniznosti umiješa kao sudac dječak s riječima: "Kad me se dizalo s vode, nad svojom sam glavom ugledao opatovu kabanicu i mislio da me on vuče iz vode."

Petar: Velike su doista stvari što ih pripovijedaš i mnogima će služiti na pobudu. A ja, što više slušam o čudesima toga svetog čovjeka, to više žudim da ih još čujem.

8. POGLAVLJE

KAKO JE GAVRAN DALEKO ODNIO OTROVANI KRUH

Grgur: S onih je mjesta ljubav prema Gospodinu našem Isusu Kristu već plamtjela nadaleko i široko te mnogi ostaviše svjetovni život da šiju svog duha podvrgnu pod Spasiteljev slatki jaram. No kako je običaj zlih da drugima zavide na krepostima za koje se sami ne trude, svećenik obližnje crkve po imenu Florencije, zaražen zlobom starog neprijatelja, stao je svecu zavidjeti. Klevetao je njegov život i odvrćao je one koje je mogao, da ga ne posjećuju. Vidjevši da ne može spriječiti njegovih uspjeha i da glas o njegovu svetom životu sve više raste i da upravo privučeni tim dobrim glasom bez prestanka mnogi stupaju u stalež savršenijeg života, raspaljen zavišću postao je sve gori, jer je i on htio uživati hvalu takva sveta života, ali mu se nije dalo provoditi hvalevrijedan život.

Zasljepljen dakle tamom zavisti, dođe dotle da je služi svemogućeg Boga u znak prijateljstva poslao otrovom namočeni hljebac. Božji ga čovjek primi sa zahvalom, ali je dobro znao daje u kruhu otrov. Za vrijeme dok je blagovao, k njemu je iz obližnje šume običavao dolaziti gavran i jesti mu kruh s ruke. Kad je gavran i tada po običaju doletio, Božji čovjek baci preda nj onaj hljebac što mu ga je bio poslao svećenik, i zapovjedi mu: "U ime Gospodina našeg Isusa Krista uzmi taj hljebac i odnesi ga na mjesto gdje ga nijedan čovjek neće moći naći." Tada gavran rastvori kljun, razapne krila i stade oko onog hljeba oblijetati i graktati kao da je htio kazati kako bi rado poslušao, ali da ne može izvršiti zapovijedi. Božji mu čovjek opet naredi: "Digni ga, digni, ništa ti se neće dogoditi, i odnesi da se više ne može naći." Dugo je gavran još oklijevao, a napokon zagriže, podigne ga i poleti. Baciv negdje hljebac, gavran se nakon tri sata vrati i s ruke Božjeg čovjeka primi obrok po običaju. Kad je časni otac vidio da mu raspaljeni svećenik radi o glavi, više je žalio njega nego sebe.

Pošto spomenuti Florencije nije mogao pogubiti učiteljeva tijela, namisli pogubiti duše učenika. Pred vrt samostana u kojem je Benedikt stanovao, pošalje sedam raspuštenih djevojaka da, držeći se za ruke, duže vremena plešu pred očima njegovih učenika i da im tako nečistom strasti raspale misli. Sveti je čovjek to vidio iz svoje ćelije i poboja se da bi to moglo biti na propast njegovim mladim učenicima. Znajući da se to sve događa iz mržnje prema njemu samome, odluči da se okani zavisti. U svim samostanima što ih je tu bio podigao, rasporedi određene starješine i pridruži ih braći, a uzevši sa sobom nekoliko monaha, ostavi mjesto gdje je dosada prebivao.

Jedva se Božji čovjek uklonio mržnji svog neprijatelja, ovoga svemogućí Bog strašno udari. Kad je, naime, spomenuti svećenik, stojeći na solaru gledao i veselio se što Benedikt odlazi, sva kuća ostade čitava, a padne samo solar na kojemu je stajao te zgnječi i usmrti Benediktova neprijatelja. Mauro, učenik Božjeg čovjeka, požuri odmah javiti časnom ocu Benediktu, koji se bio udaljio od tog mjesta jedva deset milja, i reče mu: "Vrati se, jer je poginuo svećenik koji te je progonio!" Čuvši to Božji čovjek Benedikt, gorko zaplaka zato što je njegov neprijatelj tako svršio žalosno i jer se njegov učenik uzradovao neprijateljevoj smrti. Dapače, učeniku naloži i pokoru što se usudio s radošću mu javiti neprijateljevu propast.

Petar: Divno je i vrlo čudno što pripovijedaš. Po vodi izvedenoj iz pećine u Benediktu prepoznajem Mojsija (Ex 17.6), po željezu što je isplivalo iz duboke vode Elizeja (2 Ki6.6), u žalosti za poginulim neprijateljem Davida (2 Sam 1.11). Izgleda mi da je taj čovjek bio pun duha svih pravednika.

Grgur: Božji je čovjek Benedikt, Petre, imao duh jednoga, onoga koji je milošću udijeljenog nam otkupljenja napunio srca svih izabranih i kojemu Ivan govori: "Svjetlo istinsko, koje prosvjetljuje svakog čovjeka, dođe na svijet" (Jn 1.9). O njemu je još napisano: "Doista, od punine njegove svi mi primismo (Jn1.16). Sveti su Božji ljudi mogli od Boga primiti dar da čine čudesa, ali te vlasti nisu mogli predati drugima. Svojim je vjernima dao moć čudesa onaj isti koji je neprijateljima obećao (Mt 12.39) da će im pokazati znak Jone. Zato se udostojao da pred oholima umre, a pred poniznima uskrsne, da oni vide što su prezreli, a ovi što imaju štovati i ljubiti. Tim je otajstvom postignuto da oholi vide samo sramotu smrti, a ponizni da prime slavnu moć nad smrti.

Petar: Nakon ovoga te molim da mi rečeš kamo je svetac preselio i je li i ondje učinio koje čudo.

Grgur: Preselivši se, sveti je čovjek promijenio mjesto, ali nije neprijatelja. Kasnije mu je bilo to više trpjeti što se je učitelj svega zla proti njemu sad borio otvoreno.

Na boku visoke gore leži grad zvan Kasino. Ta gora nosi grad na prostranoj visoravni i strši uvis do tri milje kao da se vrhom želi popeti nebu pod oblake. Tu je bilo prastaro svetište gdje su priprosti seljaci po primjeru starih pogana štovali Apolona. Okolo je na čast idola bilo lugova u kojima je još u to doba ludo mnoštvo nevjernika prinosilo svetogrdne žrtve. Kad je dakle Božji čovjek stigao onamo, sruši kip idola, prevrati žrtvenik, sasiječe lugove. Apolonovo svetište pretvori u kapelu blaženog Martina, a gdje je stajao Apolonov žrtvenik, podigne kapelu svetog Ivana. Okolno je pak pučanstvo ustrajnim propovijedanjem obraćao na vjeru.

Stari neprijatelj nije mogao sve to šutke podnositi. Ne potajno ili u srcu, nego otvoreno je dolazio pred oči svetog oca i velikim se urlikanjem tužio kako trpi nasilje. Braća su čula njegov glas, ali ga nisu vidjela. Kako je naime časni otac govorio svojim učenicima, taj se stari neprijatelj pokazivao njegovim očima strašan i sav u ognju te je užarenim očima i ustima bjesnio proti njemu. Najprije ga je zvao po imenu, a kad mu Božji čovjek nikako nije htio odgovoriti, stao ga je ružiti. Zvao ga je: "Benedikte, Benedikte", a kad bi vidio da mu ništa ne odgovara, odmah bi nadodao: "Maledicte, non Benedicte (prokleti, a ne blagoslovljeni), što imaš sa mnom zašto me progoniš?"

Sad nam je pogledati nove bojeve starog neprijatelja proti Božjem sluzi. Rado mu je navješćivao boj, ali mu je tim proti svakoj volji samo davao prigodu da pobijedi.

9. POGLAVLJE

NA MOLITVU VELIKOG SLUGE PODIGNUT VELIKI KAMEN

Jednog su dana braća gradila stanove onog samostana. Pokraj gradilišta je ležao veliki kamen i odlučiše izvaditi ga da ga uzidaju. Budući da ga dvojica ili trojica nisu mogla pomaknuti, pridružiše im se još mnogi, ali kamen osta nepomičan kao da se drži u zemlji korijenom. Iz toga se vidjelo da na njemu sjedi stari neprijatelj, kad ga sila tolikih ljudi nije mogla ni pomaknuti. Ne znajući što bi, pošalju po Božjeg čovjeka da on dođe i molitvom potjera starog neprijatelja kako bi mogli kamen izvući. On odmah dođe, pomoli se i udijeli blagoslov, na što su kamen, prije tako težak, digli tolikom brzinom kao da nije bio ni malo težak.

10. POGLAVLJE

KUHINJA U PRIVIDNU OGNJU

Tada Božji čovjek nađe za shodno da na onom mjestu kopaju zemlju. Kad su braća dublje kopala, nađoše mjedeni kip idola. Slučajno ga baciše privremeno u kuhinju, ali se tada iznenada pojavi vatra, koja je prijetila pred očima svih monaha uništiti čitavu kuhinjsku zgradu. Da ugase vatru, počеше polijevati vodom, a pri tomu su tako bučili da je na tu buku nadošao Božji čovjek. Videći da je taj oganj u očima braće, a da ga u njegovim nema, prigne glavu na molitvu i pozva braću, prevarenu prividnim ognjem, da na svoje oči učine znak križa. Tada i oni ugledaše zgradu netaknutu, a plamena što im ga je stari neprijatelj bio dočarao pred oči, više nisu vidjeli.

11. POGLAVLJE

ZIDOM ZGNJEČENI I OZDRAVLJENI DJEČAK

Jednom su braća dizala zid nešto više jer je tako bolje odgovaralo. Međutim je Božji čovjek razmatrao u svojoj ćeliji. Tada mu se ukaže stari neprijatelj, stade ga ružiti i reče mu kako ide k braći koja su zaposlena na gradnji. Božji im čovjek odmah javi po glasniku: "Budite oprezni, braćo, jer će u ovaj čas k vama doći zli duh!" Jedva je glasnik izrekao te riječi, zli duh im sruši zid što su ga gradili i pod ruševinama poklopi i prignječi mlada monaha, sina nekoga visokog činovnika. Svi su bili ožalošćeni i vrlo uciviljeni, ne zbog srušenog zida, već zbog smrti subrata. S velikom žalošću javiše to brzo časnom ocu Benediktu, a on zapovjedi da zgnječenog dječaka donesu k njemu. Kako kamenje srušenog zida nije bilo samo prignječilo dječakove udove nego mu i slomilo kosti, nisu ga mogli odnijeti drukčije doli na pokrivaču. U svojoj ga ćeliji Božji čovjek dade položiti na rogoz na kojemu se obično molio. Poslavši braću van, zatvori ćeliju i dade se na molitvu većim žarom nego obično. Čudno, u taj čas ustane dječak zdrav i čitav kakav je bio prije. Njega, čijom je smrću stari neprijatelj htio zastrašiti Benedikta, ovaj pošalje na posao da s braćom dovrši zid.

12. POGLAVLJE

O MONASIMA KOJI SU JELI IZVAN SAMOSTANA

Međutim se Božji čovjek stao isticati proročkim duhom, objavljuvati buduće stvari i nazočnima kazivati daleke. Tako je u samostanu bio običaj da braća koja izlaze za bilo koji posao, ništa ne jedu i ne piju izvan samostana. No jednog dana braća iziđoše za nekakav posao zbog kojega se zadržāše nešto duže. Stoga su svratili nekoj pobožnoj ženi i blagovali u njezinoj kući. Kad se kasnije vratiše u samostan, po običaju zamoliše blagoslov u oca. A on ih odmah zapita: "Gdje ste jeli?" Oni odgovoriše: "Nigdje." Nato će im on: "Zašto tako lažete? Niste li bili u kući kod te i te žene? Niste li blagovali ta i ta jela? Niste li popili toliko i toliko čaša?" Kad im je časni otac naveo i stan žene i vrstu jela i broj čaša, uvidješe što su učinili i tresući se padoše mu pred noge priznavajući da su pogriješili. On im odmah oprostī krivnju smatrajući da više neće što takvo učiniti u njegovoj odsutnosti kada znaju da im je u duhu uvijek nazočan.

13. POGLAVLJE

BOŽJI ČOVJEK VIDI DA BRAT MONAHA VALENTINIJANA JEDE NA PUTU

Brat onog Valentinijana, kojega sam spomenuo na početku, bio je svjetovnjak, ali pobožan čovjek. Svake je godine običavao iz svog kraja dolaziti u samostan da se Božjem služi preporučiti u molitvu i da vidi rođenog brata. Kad je tako jednom bio na putu prema samostanu, pridruži mu se netko kao suputnik koji je sa sobom nosio jela za put. Budući da je vrijeme odmicalo, reče ovaj: "Hajde brate, založimo, da ne oslabimo na putu!" Onaj mu odgovori: "Daleko to od mene, brate, jer uvijek običavam k časnom ocu Benediktu doći natašte." Na taj je odgovor suputnik neko vrijeme šutio. Nakon što su prevalili još jedan dio puta, opet ga pozove da blaguju. No onaj koji je bio odlučio doći natašte, ne htjede pristati. Ovaj po drugi put zašuti i privoli da i dalje ide bez jela. Kako se putovanje sve više otežalo i kasno ih doba sve više umaralo, tada se upravo namjeriše na livadu, izvor i sve što ih je privlačilo da tu okrijepe tijelo. Zato će suputnik: "Evo vode, evo livade, evo zgodnog mjesta gdje se možemo okrijepiti i malo otpočiniti pa da sretno završimo svoje putovanje!" Budući da su se njegovim ušima sviđale te riječi i očima mjesto, na ovo je treće nagovaranje pristao i jeo.

Navečer stigne u samostan. Predstavivši se časnom ocu Benediktu, zamoli ga za molitvu. No sveti mu čovjek odmah predbaci što je učinio na putu: "Kako to, brate, da te zli neprijatelj, koji ti je govorio po suputniku, nije mogao nagovoriti ni prvi ni drugi put, a treći te je put uspio nagovoriti i skloniti na što je htio?" Tada ovaj prizna krivnju svoje nestalne ćudi i baci mu se pred noge. Još više se požalio i zastidio se svoje pogreške videći da je, iako udaljen, zapravo pogriješio na oči oca Benedikta.

Petar: Vidim da je u srcu svetoga čovjeka prebivao duh Elizeja, koji se nalazio uz svog odsutnog učenika.

14. POGLAVLJE

OTKRIVEN HINJENI KRALJ TOTILA

Grgur: Trebaš, Petre, zasad šutjeti kako bi doznao još veće stvari. Bilo je tada vrijeme Gota i njihov je kralj Totila dočuo da svetac posjeduje proročki duh. Uputi se zato njegovu samostanu, zaustavi se nedaleko od njega i najavi Benediktu da će doći k njemu. Iz samostana mu je odmah odgovoreno neka dođe. No on, lukav kakav je bio, odluči iskušati ima li Božji čovjek doista proročkog duha. Svojem mačonoši, po imenu Rigo, dade svoju obuću, učini da se odjene kraljevskim odijelom i zapovjedi mu neka ide Božjem čovjeku kao da je sam kralj. S njim za pratnju pošalje i tri plemića, Vulterika, Ruderika i Blindina, koji su obično bili uz njega više nego drugi. Oni su imali pred očima Božjeg slugu stajati sa strane Riga i prema njemu se ponašati kao da je on kralj Totila. Uz to mu dade ostalu pratnju i oružjonoše, da po njihovu vladanju i grimiznom odijelu Rigo izgleda kao pravi kralj. Kada je urešen tim odijelom i okružen takvom pratnjom ušao u samostan, Božji je čovjek stajao nešto podalje. Videći ga kako dolazi, s udaljenosti odakle gaje mogao čuti vikne mu: "Skini, sinko, skini! Što nosiš, nije tvoje!" Rigo odmah padne na zemlju prestrašen što se usudio narugati s tako velikim čovjekom. A i svi koji su s njim bili došli k Božjem čovjeku, baciše se na zemlju. Kada su se podigli, nisu se usudili približiti mu se, nego se vratiše svome kralju i drščući mu javiše kako su odmah bili otkriveni.

15. POGLAVLJE

PROROČANSTVO O KRALJU TOTILI

Tada se Totila sam uputi Božjem čovjeku, ali videći ga izdaleka gdje sjedi, ne usudi mu se približiti, već se baci na zemlju. Božji mu čovjek dva – triputa rekne: "Ustani!" Kada se on nije usudio pred njim dignuti sa zemlje, Benedikt, sluga Isusa Krista, sam pristupi prostrtom kralju, podigne ga sa zemlje, ukori ga zbog njegovih nedjela i s malo mu riječi navijesti sve što će mu se dogoditi: "Mnogo zla činiš, mnogo si zla počinio, ostavi se već jednom nepravde! Ući ćeš u Rim, prijeći ćeš preko mora, deset ćeš godina vladati i desete ćeš umrijeti." Kada je kralj to čuo, vrlo se prestraši i odanle ode preporučivši se u molitvu. Odonda je bio manje okrutan. Malo kasnije uđe u Rim i prijeđe na Siciliju, a u desetoj godini svoje vladavine po odluci svemogućeg Boga izgubi sa životom i kraljevstvo.

Osim toga je sluzi Božjemu običavao dolaziti biskup kanusinske crkve kojega je Božji čovjek vrlo ljubio zbog njegova zaslužna života. Jednom u razgovoru s njim o ulasku kralja Totile u Rim i o propasti grada biskup reče: "Ovaj će kralj razoriti onaj grad tako da se u njemu više neće moći stanovati." No Božji mu čovjek odvrati: "Rim neće opustošiti pogani, nego će sam po sebi propasti izmučen olujama, munjama, vihorom i potresom."

Što je onda u tom proročanstvu bilo tajno, sada je nama jasnije od sunca. U ovom gradu gledamo srušene zidove, sasute kuće i vihorom opustošene crkve, te gledamo kako mu se zgrade, trule od starine, sve više pretvaraju u ruševine. Doduše, njegov učenik Honorat, od koga sam doznao za to proročanstvo, kaže da to nije čuo iz njegovih usta, ali tvrdi kako je čuo od braće da je to govorio.

16. POGLAVLJE

OD SOTONE OSLOBOĐENI KLERIK

U ono je vrijeme sotona mučio nekog klerika akvinske crkve. Časni Čovjek Konstantin, biskup one crkve, slao gaje u mnoga svetišta mučenika da bi ozdravio. No sveti mu Božji mučenici nisu htjeli udijeliti dar zdravlja kako bi se pokazalo koliko je milosti u Benedikta. Dovedi su, naime, klerika k sluzi svemogućega Boga, Benediktu. On se pomoli Gospodinu Isusu Kristu i iz opsjednutoga namah otjera starog neprijatelja. Uto ozdravljenom zapovjedi: "Idi, više ne jedi mesa i ne usudi se ikada pristupiti svetom ređenju, jer onog dana kad se usudiš primiti sveti red, opet ćeš potpasti pod vlast sotone." Klerik dakle ode zdrav i kako kazna, dok je još svjež, obično zastrašuje duh, neko je vrijeme obdržavao što mu je Božji čovjek bio zapovjedio. Kad je poslije više godina vidio da su se svi stariji od njega preselili s ovoga svijeta, a mlađi od njega da napreduju u svetim redovima ispred njega, prijeđe preko riječi Božjeg čovjeka, kao da ih je kroz dugo vrijeme zaboravio, i pristupi ređenju. Odmah ga na to opsjedne sotona, koji ga je bio ostavio, i nije ga prestao mučiti dok nije iz njega istisnuo dušu.

Petar: Taj je Božji čovjek, kako vidim, bio pronikao u Božje tajne kad je vidio kako je onaj klerik bio prepušten sottoni da se ne usudi pristupiti svetom ređenju.

Grgur: Kako ne bi znao Božje tajne onaj koji je vršio Božje zapovjedi, kad je pisano: "Tko prione uz Gospodina, s njime je jedan duh" (1 Cor 6.17).

Petar: Ako je jedan duh s Gospodinom tko se s njim združi, zašto onda isti slavni propovjednik na drugom mjestu kaže: "Tko spozna misao Gospodnju, tko li mu bi savjetnikom?" (Rm 11.34). Čudno da ne pozna onoga s kojim je postao jedno.

Grgur: Sveti ljudi, ukoliko su s Gospodinom jedno, znaju misao Gospodnju, jer isti apostol kaže: "Tko od ljudi zna što je u čovjeku, osim Duha Božjega" (1 Cor 2.11). A da pokaže kako zna što je Božje, dodaje: "Mi ne primismo duha svijeta, nego duha koji je od Boga" (1 Cor 2.12). I opet kaže: "Što oko ne vidje, i uho ne ču, i u srce čovječje ne uđe, to pripravi Bog onima koji njega ljube. A nama to Bog objavi po Duhu" (1 Cor 2.9-10).

Petar: Kad je dakle Božji Duh objavio tom apostolu što je Božje, kako je mogao, prije onoga što sam spomenuo, reći: "O dubino bogatstva, i mudrosti, i spoznaje Božjega? Kako li su nedokučivi sudovi i neistraživi putovi njegovi?" (Rm 11.33), A dok ovo govorim, dolazi mi druga sumnja. Naime, David prorok kaže Gospodinu: "Usnama svojim navješćujem sudove usta tvojih" (Ps 119.13). Kako je pak manje znati negoli izricati, zašto onda, dok Pavao kaže da su Božji sudovi nedokučivi, David tvrdi ne samo da ih sve zna nego i da ih usnama navješćuje?

Grgur: Na obje sam ti sumnje gore ukratko odgovorio kada sam kazao da sveci, ukoliko su jedno s Gospodinom, znaju misao Gospodnju. Svi, naime, koji slijede Gospodina, po istoj su odanosti s njim sjedinjeni. Ali opet, ukoliko ih još tišti teret smrtnog tijela, nisu sjedinjeni s Bogom. Stoga tajne Božje sudove znaju ukoliko su s njim sjedinjeni, a ne znaju ih ukoliko su od njega odijeljeni. Kad savršeno proniknu u njegove tajne, priznavaju da su njegovi sudovi neistraživi. A kad se s druge strane drže Boga, što tim putem – bilopo izrekama Svetog pisma bilo po tajnim objavljenjima – prime, to shvaćaju, to znaju i izriču. Sudove koje im Bog prešuti, ne znaju, a koje im objavi, znaju. Zato i prorok David, kad kaže: "Usnama svojim navješćujem sudove", odmah dodaje: "usta tvojih". Kao da hoće otvoreno reći: "Mogao sam spoznati i izreći one sudove za koje znam da si mi ih ti kazao; jer što ti sam ne rečeš, bez sumnje sakrivaš našem spoznanju." Dakle se slaže apostolova i prorokova izreka, jer su Božji sudovi nedokučivi, i ujedno ono što je on svojim ustima izrekao, čovjekove usne mogu naviještati. Kad im Bog objavi, ljudi ih mogu znati, a kad im Bog sakrije, ostaju sakriveni.

Petar: Tvoj mi je odgovor na moj prigovor stvar razjasnio. Stoga te molim da nastaviš o čudesnim djelima toga čovjeka, ako ih još ima.

17. POGLAVLJE

BOŽJI ČOVJEK PROROKUJE RAZRUŠENJE SVOGA SAMOSTANA

Grgur: Neki plemić po imenu Teoprob, koji je postao monah na nagovor oca Benedikta, zbog zaslužna života uživao je kod njega veliko povjerenje. Kad je jednog dana ušao u svečevu ćeliju, našao ga gdje gorko plače. Dugo je čekao, ali videći da ne prestaje plakati i kako nije po običaju Božjeg čovjeka plač s molitvom, nego s naricanjem, zapita ga koji je uzrok tolikoj tuzi. Božji mu čovjek odmah odgovori: "Sav ovaj samostan što sam ga podigao i što sam braći pripravo, po sudu svemogućeg Boga, bit će prepušten poganima. Jedva sam uspio molitvom postići da su mi darovane duše ovoga mjesta." Što je tada Teoprob čuo, to mi vidimo, jer znamo da su Langobardi razrušili njegov samostan. Nedavno, naime, u noćno doba, dok su braća spavala, unutra su provalili Langobardi i sve opustošili, ali nisu mogli uhvatiti nijednog čovjeka. Tako je svemogućí Bog ispunio što je bio obećao vjernom sluzi Benediktu, da će, i ako posjed preda

poganima, sačuvati duše. Ovdje mi se Benedikt čini drugim Pavlom, koji je također za utjehu pridobio život svojih suputnika, dok je lađa sa svim teretom propala.

18. POGLAVLJE

U DUHU VIDI SAKRIVENU BAČVICU

Naš Eksilarat, koga si i ti upoznao kad je postao monahom, bio je jednom od svoga gospodara poslan da u samostan ponese Božjem čovjeku dvije drvene bačvice pune vina, što ih obično zovu "flaskoni". Ovaj jednu ponese, a drugu na putu sakrije. Božji čovjek, kojemu nije bilo sakriveno ni ono što se događalo u njegovoj odsutnosti, primi zahvalno onu jednu bačvicu, ali slugu koji je odlazio, opomene: "Pazi, sinko, da ne piješ iz one bačvice što si je sakrio, nego je oprezno nagni i vidjet ćeš što u njoj imaš!" Ovaj se vrlo zastidi i ode od Božjeg čovjeka. Na povratku je htio iskusiti što je čuo. I netom je bačvicu nagnuo, iz nje iziđe zmija. Tada se spomenuti sluga Eksilarat, po onome što je našao umjesto vina, zgrozi nad opakim djelom što ga je bio počinio.

19. POGLAVLJE

SVETAC VIDI KAKO JE NEKI MONAH PRIMIO RUPCE

Nedaleko od samostana bilo selo u kojemu je Benedikt propovijedanjem lijepi broj stanovnika od idolopoklonstva priveo k vjeri u Boga. Ondje je prebivalo i nekoliko Bogu posvećenih djevoja, kojima je Božji sluga Benedikt često nastojao poslati svoju braću da ih pouče u duhovnom životu. Tako je nekog dana po običaju poslao jednog monaha. Kad je ovaj dovršio pouku, zamoljen od redovnica, primi nekoliko džepnih rubaca i stavi ih u njedra. Na povratku ga je Božji čovjek odmah stao koriti s velikom gorkošću: "Kako je ušla nepravda u tvoja njedra!" Onaj se začudi, jer – zaboravivši što je bio učinio – nije znao zašto ga kori. A svetac će mu: "Nisam li bio prisutan kad si od Božjih službenica primio rupce i sakrio ih u svoja njedra?" Tada brat padne pred njegove noge, prizna da je ludo učinio i baci od sebe rupce što ih je imao u njedrima.

20. POGLAVLJE

PREPOZNAO OHOLE MISLI MLADA MONAHA

Kad je jednom časni otac Benedikt navečer tijelo krijepio jelom, pred stolom mu je svjetiljku držao njegov monah, sin nekog odvjetnika. Dok je Božji čovjek jeo, on mu je držao svjetiljku i potaknut duhom oholosti stao u srcu promišljati i u sebi tiho govoriti: "Tko je ovaj pred kojim ja, dok on jede, stojim i držim svjetiljku te služim? Tko sam ja da ovome služim?" Božji se čovjek u isti čas okrene k njemu i strogo ga ukori: "Učini, brate, znak križa nad svojim srcem! Što to govoriš? Prekriži svoje srce!" Pozvavši onda braću, naredi da mu uzmu svjetiljku iz ruku, da on odstupi od službe i da za to vrijeme sam za se mirno sjedi. Kad su ga braća pitala što je imao u srcu, po redu pripovjedi što je, nadut duhom oholosti, u sebi tiho govorio proti Božjem čovjeku. Tada je svima bilo jasno da se Božjem čovjeku ništa ne može sakriti, kada mu do ušiju dolaze i riječi tuđih misli.

21. POGLAVLJE

U VRIJEME GLADI PRED SAMOSTANOM NAĐENO DVJESTO MJERA BRAŠNA

U drugo je neko doba u tom kampanijskom kraju nastala glad i sve je mučila nestašica živeži. Već su bili pojeli skoro sav kruh, tako da se za vrijeme objeda nije za svu braću našlo nego pet hljebova. Vidjevši ih časni otac snuždene, blago ih ukori zbog malodušnosti i osokoli ih obećanjem: "Zašto se vaš duh smućuje s nestašice kruha? Danas ga je istina malo, ali sutra ćete imati obilato!" Sljedećeg je dana pred vratima nađeno dvjesto mjera brašna u vrećama. Do danas je ostalo nepoznato po kome ih je svemogući Bog poslao. Kada su braća to vidjela, zahvališe Bogu i s pružene obilatosti naučiše da ni u oskudici ne sumnjaju u Božju pomoć.

Petar: Reci mi, molim te, treba li držati da je u ovom Božjem sluzi bio uvijek duh proroštva, ili mu je dušu napunjavao samo od vremena do vremena.

Grgur: Duh proroštva, Petre, ne obasjava duše proroka trajno, jer je o Duhu Svetom pisano: "Puše gdje hoće" (Jn 3.8), a tako isto valja znati da i puše kamo hoće. Zbog toga je Natan, zapitan od kralja može li graditi hram, najprije mu to potvrdio, a kasnije zabranio. Na isti je način i Elizej, kad je vidio ženu gdje plače, a nije znao zašto, rekao sluzi da je odstrani: "Otpusti je, jer joj je duša ojađena. Gospodin mi krije, nije mi ništa objavio" (2 Ki 4.27). Tako je svemogući Bog razradio u svojem velikom milosrđu duha proroštva: katkada daje, a katkada oduzima, kako bi duše proroka podizao u visine i čuvao u poniznosti. Jer kad primaju duha proroštva, spoznavaju što su po Bogu, a kad opet duha nemaju, znaju što su sami po sebi.

Petar: Razum jasno kaže daje tako kako tvrdiš. No molim te, nastavi o časnom ocu Benediktu, ako ti još što pada na pamet.

22. POGLAVLJE

KAKO JE U VIĐENJU RASPOREDIO ZGRADU NOVOG SAMOSTANA

Grgur: Jednom ga je neki pobožan čovjek zamolio da pošalje nekoliko braće te na njegovu imanju blizu Teracine podignu samostan. Svetac udovolji molbi, odredi braću, ustanovi im oca i onoga koji će biti drugi iza opata. Kad su odlazili, obećao im je: "Idite, a u taj i taj dan ću ja doći i pokazati vam gdje da podignete bogomolju, gdje blagovalište za braću, gdje prostor za goste, gdje ostalo potrebno." Oni primivši blagoslov, odmah odoše. Sad su željno očekivali određeni dan i pripremili sve što im se činilo potrebnim za primanje onih koji bi mogli doći s tako časnim ocem.

Međutim, one noći prije određenog dana čovjek se Božji u snu ukaže Božjem sluzi, koga je bio ustanovio ondje za opata, i njegovu prioru, gdje što imaju sagraditi. Kad su obojica ustali, jedan drugome ispriповjeda što je koji u snu vidio. Ne vjerujući posve viđenju, očekivali su da će Božji čovjek doći kako je bio obećao. No kad u određeni dan nije stigao, vratiše se k njemu i žalosni mu rekoše: "Oče, čekali smo da dođeš kako si bio obećao i da nam pokažeš gdje što imamo sagraditi, a nisi došao." On im odvrati: "Zašto, braćo, govorite tako? Nisam li došao kako sam bio obećao?" Kad ga zapitaše: "Kad si došao?", odgovori im: "Nisam li vam se objavio obojici dok ste spavali i rasporedio pojedina mjesta? Idite i svu samostansku zgradu podignite onako kako ste vidjeli u viđenju!" Kad su to čuli, vrlo se začudiše i vratiše se na rečeno imanje te podigoše svu zgradu kako im je bilo objavljeno.

Petar: Želio bih da me poučiš kako se to moglo dogoditi da je išao daleko i govorio im dok su spavali, te kako su to u viđenju čuli i saznali?

Grgur: Zašto, Petre, istražujući način događanja kao da u njega sumnjaš? Jasno je da je duša gipkija od tijela. Iz Svetog pisma znamo da je prorok iz Judeje bio s objedom nenadano odnesen i postavljen u Kaldeju; a kad je tim objedom okrijepio drugog proroka, opet se našao u Judeji. Kad je, dakle, Habakuk mogao tijelom otići začas tako daleko i još ponijeti objed, koje čudo što je otac Benedikt postigao te je duhom otišao i o potrebnom obavijestio duše braće u snu? Kao što je onaj za tjelesno jelo išao tijelom, tako je ovaj za ustanovljenje duhovnog života išao duhom.

Petar: Priznajem da si svojim riječima kao rukom odstranio iz moje glave svaku sumnju. No želio bih još doznati kakav je taj čovjek bio u svom običnom govorenju.

23. POGLAVLJE

REDOVNICE PO SMRTI OSLOBOĐENE IZOPĆENJA

Grgur: Ni obične, Petre, njegove riječi nisu bile bez više moći. Duh mu je bio tako visoko uzdignut da iz njegovih usta nijedna riječ nije izašla uzalud. Kad bi nešto rekao grozeći, a ne kao konačno odlučujući, njegov je govor imao toliku moć kao da to nije bio izrekao neodređeno i uvjetno već kao osudu.

Nedaleko su od njegova samostana dvije Bogu posvećene djevice plemenita roda prebivale u vlastitu domu. Neki se bogobojazan čovjek brinuo za potrebe njihova vanjskog života. No nekima je plemstvo roda uzrokom neplemenitosti duha, te se na ovom svijetu manje ponizuju jer se osjećaju da su nešto više od drugih. Tako i spomenute redovnice nisu znale obuzdati svoj jezik pa su dobrog čovjeka, koji ih je posluživao u vanjskim potrebama bezobzirnim riječima često pobuđivale na ljutnju. On je to dugo trpio, ali konačno ode k Božjem čovjeku i ispriповjedi mu koje sve uvrede mora podnositi. Čuvši to Božji čovjek o njima, smjesta im poručio: "Popravite svoj jezik, jer ako se ne popravite, izopćit ću vas!"

Nije im time izrekao osudu izopćenja, već samo zaprijetio. One se, međutim, nisu ostavile starog običaja, pa su poslije malo dana umrle i bile pokopane u crkvi.

Kada se u toj crkvi svečano slavila misa i đakon po običaju pozvao: "Tko se neće pričestiti neka učini mjesto!", dojilja onih redovnica, koja je običavala za njih prikazati Gospodinu žrtvene darove, ugleda kako se dižu iz svojih grobova i izlaze iz crkve. Budući da je više puta vidjela da na glas đakona izlaze van i da ne mogu ostati u crkvi, sjeti se kako im je Božji čovjek bio poručio, dok su još živjele, da će ih izopćiti ako ne poprave svoju ćud i govorenje. Velikom žalošću obavijesti o tome Božjeg slugu, koji im vlastitom rukom pruži žrtveni dar i reče: "Idite i neka se ovaj prinos prikaže Gospodinu za njih pa više neće biti izopćene." Kad je ta žrtva bila za njih prikazana i đakon po običaju uskliknuo neka iz crkve izađe tko se ne misli pričestiti, više ih nije bilo vidjeti da izlaze iz crkve. Na taj je način bilo jasno, kad nisu izlazile s onima koji su bili lišeni pričesti, da ih je Gospodin opet primio u zajednicu.

Petar: Doista je čudno kako je časni i sveti čovjek još u smrtnom tijelu mogao odriješiti duše koje su bile postavljene pred onaj nevidljivi sud.

Grgur: Zar nije, Petre, bio još u tijelu onaj koji je čuo: "Što god svežeš na zemlji, bit će svezano na nebesima, a što god odriješiš na zemlji, bit će odriješeno na nebesima" (Mt 16.19)? A mjesto

njega sada dobivaju vlast vezati i razriješiti oni koji vjerom i životom vrše svetu pastirsku službu. Dakako da toliku ovlast primi čovjek stvoren od zemlje, morao je Stvoritelj neba i zemlje sići s neba na zemlju. Radi ljudi utjelovljeni se je Bog udostojao udijeliti ovlast tijelu da sudi i duše, jer time što se Božja moć ponizila ispod sebe, naša je slabost uzdignuta iznad sebe.

Petar: Tvoje tumačenje odgovara tako uzvišenoj ovlasti.

24. POGLAVLJE

ZEMLJA IZBACUJE MLADA MONAHA

Grgur: Jednoga dana neki njegov mladi monah, koji je roditelje ljubio više negoli je smio, izašao je iz samostana bez blagoslova i vratio se roditeljskoj kući. Kad je k njima stigao, još je istog dana umro. Pokopali su ga, ali su drugog dana našli njegovo tijelo izbačeno iz groba. Opet su se pobrinuli za ukop, ali sljedećeg dana ponovno nađoše njegovo tijelo izvan groba kao i prije. Tada žurno pođoše ocu Benediktu, baciše mu se pred noge i s velikim ga plačem zamoliše da umrlomu iskaze svoju milost. Božji im čovjek na to vlastitom rukom pruži tijelo Gospodnje i reče: "Idite i ovo mu tijelo Gospodnje s velikim poštovanjem položite na prsa te ga tako pokopajte!" Pošto su to učinili, zemlja je zadržala primljeno tijelo i nije ga više izbacivala. Vidiš, Petre, koliko je zasluga kod Gospodina Isusa Krista imao Benedikt, da je i zemlja izbacivala tijelo koje nije bilo u milosti toga svetog čovjeka.

Petar: Jasno vidim i silno se čudim.

25. POGLAVLJE

MONAH OSTAVIV SAMOSTAN SUSREĆE NA PUTU ZMAJA

Grgur: Jedan se je od njegovih monaha prepustio svojoj prevrtljivosti i nije više htio ostati u samostanu. Iako ga je Božji čovjek često opominjao i karao, ovaj ni na kakav način nije htio pristati da ostane u samostanu, nego je neprestano molio da ga otpusti. Jednog mu dana časni otac, rasrđen njegovim dodijavanjem, reče nek ide. Netom je onaj izišao iz samostana, na putu nađe zmaja s rastvorenim raljama prema sebi. Kada ga je zmaj koji mu se ukazao, htio progutati, stane se monah tresti i drhtati te velikim glasom poviče: "U pomoć, u pomoć! Ovaj me zmaj hoće progutati." Braća dotrčaše, ali zmaja ne ugledaše, no nađoše monaha kako se trese i drhće pa ga povedoše natrag u samostan. Tu odmah obeća da više nikada neće izići iz samostana, i od onoga je časa ostao vjeran svom obećanju. Tako je na molitvu svetoga čovjeka imao proti sebi zmaja, za kojim je prije išao, a da ga nije vidio.

26. POGLAVLJE

OZDRAVLJEN GUBAVAC

Mislim da ne valja prešutjeti što sam doznao po pripovijedanju uglednog čovjeka Antonija. Ovaj mi je kazivao kako je nekog slugu njegova oca napala guba koja se zove "elephantiasis". Kosa mu je otpala, koža mu nabrekla i vidjelo se kako se sve više gnoji. Njegov ga otac pošalje k Božjem čovjeku i začudnom mu se brzinom vrati prijašnje zdravlje.

27. POGLAVLJE

ČUDESNO ISPLAĆEN DUG

Ni ovo neću prešutjeti, što je njegov učenik Peregrin češće pripovijedao. Neki je pobožan čovjek bio na mukama zbog duga i nije znao kako da si drukčije pomogne nego da ode k Božjem čovjeku i da ga obavijesti o svojoj tjeskobi. Tako dođe u samostan, nađe slugu svemogućeg Boga i potuži mu se kako ga vjerovnik muči zbog dvanaest dukata što mu ih duguje. Časni mu otac odgovori da ih ni on nema, ali hoteći ga ipak u tjeskobi utješiti, blagom mu riječi reče: "Idi i do dva se dana vrati, jer danas nemam odakle ti dati." Ta je dva dana onda po svom običaju proveo u molitvi. Kad se onaj jadni dužnik treći dan vratio, u jednoj se škrinji, koja je bila puna pšenice, našlo u samostanu trinaest dukata. Božji čovjek zapovjedi da ih donesu i dade ih potištenom molitelju govoreći neka s dvanaest dukata isplati dug, a jedan neka zadrži za svoje potrebe.

No sad ću se vratiti onome što sam doznao od njegovih učenika koje sam spomenuo na početku knjige. Nekom je čovjeku bilo strašno trpjeti od zavisti jednog njegova protivnika, koji ga je tako zamrzio da mu je potajno ulio otrova u piće. Otrov mu nije oduzeo život, ali mu je tako promijenio boju kože da su mu se po cijelom tijelu pojavile šarene pjegice koje su naličile kužnoj bolesti. Dovedu ga k Božjem sluzi, koji ga se dotakne. Istog je časa s kože nestalo svih pjega i vrlo mu se brzo vratilo prijašnje zdravlje.

28. POGLAVLJE

NA KAMENJE BAČENA STAKLENA POSUDA NIJE SE RAZBILA

U ono doba, kada je Kampanija teško trpjela zbog oskudice živeži, Božji je čovjek raznim potrebnima razdijelio sve zalihe svog samostana, tako da u spremištu nije preostalo doli malo ulja u staklenoj posudi. Uto dođe neki subđakon imenom Agapitus i usrdno moljaše da mu se da nešto malo ulja. Božji čovjek, koji je bio spreman na zemlji sve razdijeliti samo da sve sačuva na nebu, naredi da molitelju dadnu i ono malo ulja što je još bilo preostalo. Monah koji je imao na brizi spremište, čuo je riječi naredbe, ali je otezao ispuniti ih. Svetac ga malo kasnije zapita je li dao ono što mu je zapovjedio, a monah mu odgovori da nije, jer kad bi i to udijelio, za braću ne bi posve ništa ostalo. Božji se čovjek na to razljuti i drugima naloži da staklenu posudu s ono malo ulja što je u njoj bilo bace kroz prozor, kako ne bi u samostanu ništa ostalo po neposlušnosti. Tako i učine. Pod prozorom je bila velika provalija s oštrim liticama. Kad je staklena posuda pala na kamenje, osta čitava kao da nije ni bila bačena. Niti se ona razbila, niti se ulje prolilo. Božji čovjek zapovjedi da posudu dignu, i čitavu, kako je bila, dadnu molitelju. A on, sakupiv braću, pred svima ukori neposlušnog monaha zbog njegove nevjere i oholosti.

29. POGLAVLJE

PRAZAN SE SUD NAPUNIO ULJA

Kad je dovršio taj ukor, svetac se s braćom dao na molitvu. Na onom mjestu gdje je s braćom molio, nalazio se prazan sud od ulja s pokrovom. Dok je svetac ustrajao u molitvi, stade se dizati pokrov nad uljem koje je sve više raslo.

I ulja je toliko pritjecalo da je podiglo pokrov i stalo se razlijevati preko ruba suda na pod na kojemu su klečali. Pošto je Božji čovjek to opazio, odmah završi molitvu i ulje preta teći na pod. Tada je nevjernog i neposlušnog brata potanje opomenuo da se nauči biti vjieran i ponizan. Ovaj se brat, spasonosno pokaran, zastidi, jer je časni otac pokazao po čudu sngu svemogućeg Boga, na koju je u opomeni ukazao. Sada više nitko nije mogao sumnjati u obećanja onoga, koji je u istom času mjesto skoro prazne staklene posude dao sud pun ulja.

30. POGLAVLJE

MONAH OSLOBOĐEN SOTONE

Jednog je dana svetac pošao u bogomolju svetog Ivana, koja je bila na vrhu brda. Putem susretne starog neprijatelja u prilici živinara s rogom i trozubom. Kad ga je zapitao: "Kamo ideš?", taj mu odgovori: "Idem tvojoj braći dati napoj." Časni Benedikt pođe dalje na molitvu, a pošto je dovrši, odmah se vrati. Međutim je zli duh bio našao nekoga postarijeg monaha koji je crpao vodu, odmah uđe u njega, baci ga na zemlju i stade ga strašno mučiti. Kada se Božji čovjek vratio s molitve i vidio kako se onaj monah strašno muči, dade mu zaušnicu i zlog duha odmah potjera, tako da se nije više usudio u njega se vratiti.

Petar: Htio bih znati je li sva ta velika čudesa svetac uvijek postizavao snagom molitve, ili ih je kada vršio i samim migom volje.

Grgur: Tko se posve odano drži Boga, običava na oba načina činiti čudesa, prema tome kako traže okolnosti; jedanput je čudo učinio molitvom, a drugi put svojom moći. Kad Ivan piše: "Onima koji ga primiše podade moć da postanu djeca Božja" (Jn 1.12), koje onda čudo što imaju vlast činiti čudesa kada imaju vlast da budu djeca Božja? A da sveci čine čudesa na oba načina, vidimo na Petru, koji je mrtvu Tabitu uskrisio molitvom, a Ananiju i Safiru, kad su lagali, smrti predao ukorom. Ne čita se, naime, da je molio za njihovu pogibiju, već samo da im je predbacio njihov grijeh. Kada je dakle ovima oduzeo život ukorom, a Tabiti ga vratio molitvom, jasno je da je to jedanput učinio svojom moći, a drugi put svojom molitvom. Sad ću navesti dva djela vjernog Božjeg slugu u kojima se jasno vidi da je jedno izveo od Boga mu danom vlašću, a drugo svojom molitvom.

31. POGLAVLJE

VEZANI SELJAK ODRIJEŠEN NA SVEČEV POGLED

Neki Got imenom Zala, pristaša arijskog krivovjerja, za vrijeme je njihova kralja Totile takvom okrutnošću bjesnio protiv Bogu posvećenih osoba Katoličke crkve da nijedan klerik ili monah, koji bi mu došao na oči, ne bi izišao živ iz njegovih ruku. Jednog je dana, podjaren svojom pohlepom i tražeći plijen, stao mučiti nekog seljaka raznim mukama i okrutnostima. Svladan seljak izjavi da je sve svoje imanje predao Božjem sluzi Benediktu, samo da se izbavi te okrutnosti i sebi produži život barem dok mu mučitelj bude to vjerovao.

I doista Zalu preta seljaka mučiti, ali ga zato sveže jakim užetima i prisili da ide pred njegovim konjem te mu pokaže tko je taj Benedikt koji je primio u pohranu njegov imetak. Svezani seljak pođe pred njim i povede ga k svečevu samostanu. Božji je čovjek upravo sjedio i čitao na ulazu u samostan. Seljak reče Zali koji je jahao za njim i bjesnio na njega: "Evo, ovo je otac Benedikt

o kojemu sam ti govorio!" Onaj u svojoj opakosti baci srdit pogled na sveca misleći da će ga time zastrašiti kao sve druge i poče strašno vikati: "Diži se, diži se i predaj imetak što si ga primio od ovog seljaka!" Na taj glas Božji čovjek podigne oči s knjige, pogleda njega i odmah zatim svezana seljaka. Pošto je svečev pogled pao na svezane ruke, užeta se čudesnim načinom odriješe, kako ih nikakva ljudska brzina ne bi mogla razvezati. Na taj je način onaj koji je došao svezan, najednom stajao tu odriješen.

Prestrašio se te čudesne moći Zala, pade na zemlju i sagnuv svoju tvrdu i okrutnu šiju pred očeve noge, preporučí mu se u molitve. Svetac nije ustao ni prekinuo čitanje, već pozove braću da Gota uvedu unutra i da ga pogoste. Kad se vratio k njemu, svetac ga opomene neka prestane sa svojom tako divljom okrutnošću. Na taj način svladan silnik ode i više se ne usudi što tražiti od seljaka, kojega je Božji čovjek oslobodio samim pogledom, a da ga nije ni dotaknuo.

Evo, Petre, što sam kazao, kako oni koji vjerno služe svemogućem Bogu, mogu koji put učiniti čudo kao svojom moći. Kad je naime sjedeći svladao okrutnost divljeg Gota i pogledom odriješio užeta što su vezala nevinoga, već je samom brzinom čuda pokazao da mu je Bog dao na volju vlast to učiniti. A sada ću pridodati koje je i koliko čudo uspio postići molitvom.

32. POGLAVLJE

MRTVO DIJETE USKRIŠENO

Jednog je dana svetac pošao s braćom raditi. Uto u samostan dođe neki seljak vrlo smućen od žalosti, noseći na rukama tijelo mrtva sina, i potraži oca Benedikta. Kad mu je rečeno da je otac s braćom u polju, odmah odloži tijelo umrla sina pred samostanska vrata i u svojoj velikoj tuzi potrčí naći časnog oca. U taj se čas Božji čovjek baš vraćao s braćom od poljskog rada. Netom ga uciviljeni seljak ugleda, stane vikati: "Vrati mi sina, vrati mi sina!" Na tu se viku Božji čovjek zaustavi i rekne: "Zar sam ti ja oduzeo sina?" Onaj mu odvrati: "Umro je, dođi i uskrisi ga!" Čuvši to, Božji sluga vrlo se rastuži i reče: "Odstupite, braćo, odstupite, ovo ne spada na nas, nego na svete apostole. Zašto na nas namećete bremena što ih ne možemo nositi?"

No onaj čovjek, tjeran velikim bolom, ustraja u molitvi i stade se zaklinjati kako neće otići dok mu sina ne uskrisi. Na to Božji sluga zapita: "Gdje je dijete?" On mu odgovori: "Njegovo tijelo eno leži pred samostanskim vratima." Pošto je Božji čovjek s braćom stigao na ono mjesto, poklekne i položi ruke nad djetetovo tijelo, a onda ustavši pruži ruke k nebu i reče: "Gospodine, ne gledaj na moje grijehе, nego na vjeru ovog čovjeka koji te moli za uskrsnuće svoga sina, i vrati u ovo tjelešce dušu koju si uzeo." Jedva svetac dovrši molitvu, duša se vrati u djetetovo tijelo, koje se potrese tako da su svi vidjeli kako se svija i trese. Svetac ga onda uhvati za ruku i dade ocu živa i zdrava. Očito je, Petre, da to čudo nije imao u svojoj vlasti kada je ničice molio za njegovo izvršenje.

Petar: Budući da svoje riječi potvrđuješ događajima, sigurno je sve onako kako kažeš. Nego, molim te, reci mi, mogu li sveci sve što hoće i postignu li molitvom sve što žele?

Jedan pustinjač ispriča: "Dok sam živio u pustinji, imao sam u blizini jednog dječaka koji je također živio u osami. Jednoga dana pođoh k njemu i nađoh ga da moli. Tražio je od Boga da živi u miru sa zvijerima. Nakon molitve, jer je u blizini bila jedna hijena koja je došla svoje mlado, dječak ode pod hijenu te je i on sisao mlijeko zajedno s njima."

33. POGLAVLJE

ČUDO NJEGOVE SESTRE SKOLASTIKE

Grgur: Tko bi, Petre, mogao u ovom životu biti veći od Pavla, koji je triput molio Gospodina s obzirom na ostan svoga tijela, ali ipak nije mogao postići što je htio? Zbog toga trebam ti pripovijedati o časnom ocu Benediktu: kako je nešto htio, ali nije mogao učiniti.

Njegova sestra, po imenu Skolastika, koja je od djetinjstva bila posvećena Bogu, običavala je dolaziti k njemu jedanput na godinu. Božji je čovjek silazio k njoj u susret nedaleko izvan vrata, na samostanskom imanju.

Jednog je dana po običaju ona došla, a časni njezin brat siđe k njoj u pratnji učenika. Čitav su dan proveli u hvaljenju Boga i svetim razgovorima, a kad se spuštao noćni mrak, zajedno su blagovali hranu. Dok su još sjedili za stolom i u svetim im se razgovorima vrijeme proteglo, Bogu posvećena djeвица, njegova sestra, zamoli ga: "Molim te, ne ostavljaj me noćas, već razgovarajmo o radostima nebeskog života sve do jutra." On njoj odvrati: "Što to govoriš, sestro? Izvan ćelije nikako ne mogu ostati."

Nebo je bilo posve vedro, nije bilo vidjeti ni jednog oblaka. Bogu posvećena djeвица, čuvši bratove riječi kako neće da je usliši, sljubi ruke i položi ih na stol pa spusti k rukama glavu da se pomoli svemogućem Bogu. A kad sa stola podiže glavu, nastaje takvo sijevanje, grmljavina i pljusak kiše takvom žestinom da nisu ni časni Benedikt, a ni braća od pratnje, mogli nogom krenuti izvan praga mjesta gdje su sjedili. Pobožna je naime djeвица glavom sklonjenom nad rukama bila prolila na stol potok suza po kojima je vedrinu pretvorila u kišu. I to na taj način da kiša nije slijedila malo nakon molitve, nego je tolika bila veza između molitve i kiše da bi zagrmjelo netom bi glavu podigla sa stola, i kiša bi počela padati.

Kad je Božji čovjek vidio da se za takva sijevanja, grmljavine i padanja ne može vratiti u samostan, žalostan se potuži: "Neka ti oprostí svemogući Bog, sestro, što si ovo učinila?" A ona će mu: "Eto molila sam tebe, i nisi me htio čuti. Zamolila sam svoga Gospodina, i on me čuo. A sad daj iziđi ako možeš; slobodno me ostavi tu pa se vrati u samostan." Ali kako nije mogao izići ispod krova, kad nije htio dobrovoljno, osta ondje preko volje, tako da su probdjeli svu noć i jedno drugo uzajamno hranili uzajamnim razgovorima o duhovnom životu.

Zato sam, Petre, kazao daje časni čovjek nešto htio što nije mogao postići, jer ako pogledamo njegovu namjeru, nesumnjivo je on htio da ona vedrina, za koje je sišao, potraje, ali se tome suprotstavilo čudo što ga je svemogući Bog učinio za želju svete djevice. I nikakvo čudo što je sestra, koja je tako dugo čekala da vidi brata, u taj čas mogla više od njega; jer, po onoj Ivanovoj – Bogje ljubavi (1 Jn 4.8), posve ispravno, više je mogla koja je više ljubila.

Petar: Priznajem, vrlo mi se sviđa što kažeš.

34. POGLAVLJE

SVETAC VIDI DUŠU SVOJE SESTRE IZAŠLU IZ TIJELA

Grgur: Sljedećeg se jutro časna djeвица vratila u svoj samostan, a Božji čovjek u svoj. Kad se poslije tri dana nalazio u svojoj ćeliji i podigao oči k nebu, ugledao je dušu svoje sestre kako u liku golubice prilazi nebeskim odajama. Razveselivši se tolikoj njezinoj slavi, zahvali svemogućem Bogu pjesmama i pohvalama te obavijesti braću o njezinoj smrti. Zatim ih posla

da njezino tijelo donesu u samostan i polože u grob što ga za se bijaše pripravio. I tako se dogodi da ni grob ne razdvoji tjelesa njih kojima je duh bio uvijek sjedinjen u Bogu.

35. POGLAVLJE

KAKO JE SAV SVIJET VIDIO U JEDNOJ ZRACI I DUŠU KAPUANSKOG BISKUPA GERMANA

U neko drugo doba dođe, kako je običavao, k njemu u pohode Servand, đakon i opat samostana što ga je patricij Liberij bio podigao u Kampaniji. I onaj je bio pun nebeske mudrosti i milosti, a k svecu je dolazio da jedan drugome priopće riječi života, te barem uzdišući kušaju slatku hranu nebeske domovine, kad je još nisu mogli posve uživati.

Časni Benedikt pođe spavati u gornji dio tvrđavice, a đakon Servand u njezin donji dio. Izvana su stube vodile iz donje ćelije u gornju, a ispred tvrđavice bila je velika zgrada gdje su spavali učenici obaju opata. Dok su braća još počivala, Božji je čovjek Benedikt podranio i bdio prije zajedničke molitve. Stojeći na prozoru u gluho doba noći moleći se svemogućem Bogu, iznenada ugleda kako s neba silazi svjetlo i tjera noćnu tminu. Tako je to svjetlo sjalo i prodiralo kroz tamu da bi nadilazilo i samu danju svjetlost. A u tom je viđenju onda slijedilo nešto vrlo čudno. Kako je kasnije sam pripovijedao, pred svojim je očima vidio čitav svijet skupljen kao u jednoj sunčanoj zraci.

Dok je časni otac napeta pogleda promatrao sjaj toga blještavog svjetla, najednom ugleda kako anđeli u ognjenoj kugli nose u nebu dušu kapuanskog biskupa Germana. U želji da ima svjedoka tolikog čuda, dva – triputa glasno pozva đakona Servanda po imenu. Ovaj se začudi neobičnoj vici takva čovjeka, popne se k njemu i ugleda još malen dio onog svjetla. Na njegovo veliko čuđenje Božji mu čovjek ispriповjedi kako je teklo to čudesno viđenje.

Zatim odmah poruči u grad Kasino božjem čovjeku Teoprobu neka još iste noći pošalje nekoga u Kapuu da dozna i da ga obavijesti što je s biskupom Germanom. I dogodi se da onaj koji je bio poslan, nađe biskupa Germana već mrtva. Propitavši se usto dozna da je biskup umro upravo u onom času kada je Božji čovjek gledao njegovo uznesenje na nebo.

Petar: Tome se trebamo čuditi i diviti, napose što je rečeno da se pred njegovim očima našao čitav svijet kao skupljen u jednoj zraci. Nikad nisam takvo što doživio i stoga ne mogu shvatiti kako jedan čovjek može vidjeti cijeli svijet.

Grgur: Zapamti dobro, Petre, što kažem: duši koja vidi Stvoritelja, svako je stvorenje maleno. Kad čovjek ugleda samo dijelak Stvoriteljeva svjetla, malenim mu izgleda sve što je stvoreno. U svjetlu se naime tog svjetla duša tako u Bogu raširi da postane veći od svijeta. Duša se gledaočeva tada podigne i sama iznad sebe, i uronjena u Božje svjetlo tako se svojom nutrinom raširi da sve pod sobom vidi kako je maleno, što prije u stanju poniženja nije mogla znati. Božji dakle čovjek, koji je vidio ognjenu kuglu i anđele kako se vraćaju u nebo, nesumnjivo to nije mogao drukčije vidjeti nego u Božjem svjetlu. Koje onda čudo da je pred sobom vidio skupljen sav svijet kad je, uzdignut u duhovno svjetlo, bio izvan svijeta! Što se pak kaže daje pred njegovim očima svijet bio kao skupljen, to ne znači da su nebo i zemlja bili stisnuti, nego da je gledaočev duh bio tako raširen te je, uzdignut k Bogu, bez poteškoće mogao vidjeti sve što je ispod Boga. S onim je dakle svjetlom što mu je sjalo pred tjelesnim očima, bilo spojeno u duši i nutarnje svjetlo koje mu je, podigavši ga viđenjem u visine, pokazalo kako je maleno sve što je pod njim.

Petar: Vidim koliko mi je koristilo da nisam razumio što si govorio, jer je zbog mojega sporog shvaćanja tumačenje sada bilo pitanje. A kad si mi to tako lijepo rasvijetlio, molim te da se opet vratiš na tok svoga pripovijedanja.

36. POGLAVLJE

SVETAC JE NAPISAO PRAVILO ZA MONAHE

Grgur: Vrlo bih lako, Petre, mogao još toga pripovijedati o ovom časnom ocu, ali nešto naumice ispuštam jer se žirim opisati i djela drugih ljudi. No ne smije ostati nepoznato da je Božji čovjek između tolikih čudesa, s kojima je na svijetu sjao, također krasno svijetlio i riječju svoga nauka. Napisao je naime za monahe pravilo koje se ističe razboritom umjerenošću i jasnoćom riječi. Želi li tko pitanje upoznati njegovu čud i život, može u odredbama tog pravila naći sva učiteljeva djela, jer svetac nikako nije mogao drukčije učiti negoli je sam živio.

37. POGLAVLJE

KAKO JE BRAĆI NAJAVIO SMRT

One godine kad je imao otići s ovog svijeta, najavi dan svoje svete smrti nekim učenicima koji su bili uz njega, a i drugima koji su bili daleko. Usto nazočnima zapovjedi da šute o tome što im je kazao, a odsutnima označi kojim će im i kakvim znakom pokazati da je njegova duša izišla iz tijela. Šest dana prije smrti naredi da mu otvore grob. Nato ga uhvati groznica i velika mu ognjica stade trošiti sile. Kad se bolest svakog dana pogoršavala, šestog dana naredi da ga učenici ponesu u bogomolju, gdje se za odlazak okrijepio Gospodnjim tijelom i krvlju. Oslanjajući svoje slabašne udove o ruke učenika, stajao je s rukama uzdignutim k nebu dok nije s riječima molitve ispustio posljednji dah.

Tog su dana dvojica od braće, jedan u samostanu a drugi daleko, imala o njegovoj smrti jedno te isto viđenje. Ugledaše naime kako se iz njegove ćelije ravno prema istoku penje k nebu put, prostrt sagovima i osvjetljen nebrotjenim svjetiljkama. Uza nj je stajao čovjek časna izgleda, obasjan svjetlom odozgo, koji ih zapita čiji je ono put što ga vide. Kad su mu odgovorili da ne znaju, onaj im čovjek reče: "Ovo je put po kojemu je Božji miljenik Benedikt ušao u nebo!"

Kao što su nazočni na svoje oči vidjeli svečevu smrt, tako su za nju saznali odsutni po znaku što im ga je bio napovjedio. Pokopan je bio u bogomolji blaženog Ivana Krstitelja, koju je sam podigao nakon što je ondje srušio Apolonov žrtvenik, ondje, kao i u špilji kod Subiaca, gdje je prije prebivao, još i sada blista čudesima, ako to traži vjera molioca.

38. POGLAVLJE

POLUDJELA ŽENA OZDRAVILA JE U NJEGOVOJ SPILJI

Navodno se dogodilo to što ti još želim ispripravjediti. Neka je žena poludjela, posve izgubivši pamet, danju se i noću skitala po brdima i dolinama, po šumama i poljima, te bi samo ondje otpočinula gdje bi je svladao umor. Jednog je dana tako lutala i ne znajući dođe u špilju oca

Benedikta te ondje ostane. Kad je svanulo, izađe posve zdrave pameti, kao da nikada nije bila luda, a kroz sav život sačuva zadobiveno zdravlje.

Petar: Kako se dade protumačiti (što se češće opaža i kod zagovora mučenika) da po svojim tjelesima ne iskazuju toliko dobročinstava koliko po ostalim uspomenama na njih, i da ondje čine veća čudesa gdje ne počivaju njihova tjelesa.

Grgur: Nitko, Petre, ne sumnja da sveti mučenici mogu činiti čudesa ondje gdje počivaju njihova tjelesa, i doista iskazuju nebrojena znamenja onima koji ih zazivaju na njihovim grobovima. No jer bi slabašne duše mogle posumnjati jesu li sveci pripravnici uslišiti i ondje gdje nisu nazočni tijelom, potrebno je da upravo ondje čine veća čudesa kako ni slabašne duše ne bi sumnjale o njihovoj nazočnosti. A oni kojima je duh učvršćen u Bogu, imaju to veću zaslugu vjere što znaju da na nekom mjestu ne počivaju tjelesa mučenika, a ipak su uvjereni da su sveci i ondje pripravnici uslišati. Tako i sama vječna Istina, da učvrsti vjeru učenika, reče: "Ako ne odem, Branitelj neće doći k vama:" Kao da im je htio kazati: "Ako se ne uklonim tijelom, ne mogu vam kazati kakva je ljubav Duha; i ako ne prestanete gledati me tjelesnim očima, nikada se nećete naučiti da me duhovno ljubite."

Petar: Sviđa mi se što kažeš.

Grgur: A sad treba govorom unekoliko prestati da se u šutnji ojačamo za pripovijedanje o čudesima drugih ljudi.

39. POGLAVLJE

KRISTOV LANAC

Ovaj se u početku naselio na ono brdo, ali još nije prebivao zatvoren u špilji. Stoga je nogu vezao željeznim lancem čiji je drugi kraj učvrstio o kamenu stijenu kako se ne bi mogao udaljiti više nego što mu dopušta dužina lanca. Kada je to čuo Benedikt, čovjek časna života, o kojemu sam govorio sprijeda, pobrinuo se da mu po svojem učeniku poruči: "Ako si Božji sluga, neka te ne veže željezni lanac, već Kristov lanac." Na te riječi Martin odmah prekine onaj okov, ali i poslije toga nije nogu pružao preko mjesta na kojemu se običavao kretati. I bez lanca se ograničio na onoliko prostora na koliko je prije ostajao svezan (Dijalozi III, 9).